

СТАН ТА ДИНАМІКА РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Розвиток страхового ринку є важливим показником фінансової стійкості держави, особливо в періоди глибоких соціально-економічних потрясінь. Воєнний стан став для України потужним викликом, який перевіряв здатність фінансової системи адаптуватися до кризових умов і забезпечити стабільність економічних процесів. Саме страхування, як ключовий сегмент небанківського сектору, відіграє значну роль у перерозподілі ризиків, підтримці бізнесу та захисті населення.

Війна стала одним із найпотужніших чинників трансформації фінансового сектору України, істотно змінивши структуру, динаміку та регуляторне середовище страхового ринку. У цих умовах страхування виконує не лише компенсаторну, а й стабілізаційну та інвестиційну функцію, забезпечуючи перерозподіл ризиків, підтримку бізнесу та збереження економічної довіри.

Зниження доходів населення, релокація підприємств і руйнування активів спричинили різке падіння обсягів страхових премій у 2022 році, однак у 2023–2025 рр. ринок демонструє ознаки поступового відновлення і пристосування до нових економічних реалій.

Для кількісної оцінки тенденцій розвитку використано статистичні дані Національного банку України, Ліги страхових організацій України (ЛСОУ) та аналітичні матеріали OECD, IMF, Geneva Association.

Аналіз цих даних дає змогу простежити не лише динаміку ключових показників, а й визначити основні структурні зрушення у поведінці страхувальників, рівні концентрації капіталу та ролі державного регулювання.

Сукупність основних індикаторів наведено в (табл.1.)

Таблиця 1

Ключові показники розвитку страхового ринку України у 2021–2025 рр.

Показник	2021	2022	2023	2024	2025 (І півріччя)
Валові премії, млрд грн	36,6	32,5	40,1	48,3	33,2
Валові виплати, млрд грн	14,4	13,0	15,5	18,8	н/д
Рівень виплат (payout ratio), %	39,3	40,0	38,6	39,0	н/д
Penetration (премії/ВВП), %	0,79	0,65	0,71	0,69–0,70	н/д
Density (грн/особу)	842	727	890	1 030	н/д
Кількість страховиків	142	120	108	97	92

*Побудовано автором на основі [3; 4; 5].

Дані табл. 1, свідчать про чітку тенденцію до поступового відновлення ринку після спаду 2022 року. Валові премії зросли з 32,5 млрд грн у 2022 р. до 48,3 млрд грн у 2024 р., що становить приріст понад 48 %. Однак реальне зростання, скориговане на інфляцію ($\approx 12\%$ у 2024 р. та 6% у 2025 р.), становить близько $15\text{--}18\%$, що вказує на часткове відновлення попиту, переважно у сегментах майнового та автострахування.

Показник penetration (співвідношення премій до ВВП) у 2024 р. коливається на рівні $0,69\text{--}0,70\%$, що є одним із найнижчих показників у Європі (для порівняння: середнє значення в ЄС – понад 6% ВВП). Це свідчить про обмежену роль страхування в економіці України, особливо у сфері довгострокового страхування життя. Проте зростання density (премій на душу населення) з 842 грн у 2021 р. до 1 030 грн у 2024 р. вказує на поступове підвищення довіри до страхових продуктів, насамперед серед корпоративних клієнтів.

Водночас кількість страховиків скоротилася з 142 у 2021 р. до 92 у 2025 р. (-35%), що є наслідком ринкової консолідації та виходу з ринку дрібних, фінансово нестійких компаній. Така динаміка характерна для кризових фаз: слабкі учасники зникають, натомість залишаються великі компанії, здатні забезпечити виконання зобов'язань і підтримувати ліквідність.

Для візуалізації динаміки показників та розкриття характеру структурних зрушень у страховому секторі України доцільно порівняти дані воєнного 2022 року з післявоєнним періодом 2025 року (табл. 2).

Таблиця 2

Порівняльна характеристика страхового ринку України у воєнний (2022 р.) і післявоєнний (2025 р.) періоди

Показник	2022 (воєнний період)	2025 (післявоєнний період)
Валові премії, млрд грн	32,5	33,2 (І півріччя)
Penetration, %	0,65	≈0,70
Density, грн/особу	727	понад 1 000
Кількість страховиків	120	92
Основна тенденція	Скорочення та невизначеність	Відновлення, консолідація, цифровізація

*Побудовано автором на основі [4; 5; 7].

Як свідчать дані табл. 2, у 2025 році спостерігається зростання більшості показників, що відображає відновлення фінансової активності населення та бізнесу. Збільшення премій, стабілізація рівня penetration і зменшення кількості компаній свідчать про консолідацію капіталу та підвищення ефективності ринку. Поступове зміцнення фінансових інститутів відбувається паралельно із цифровізацією страхових процесів і розширенням програм воєнного страхування.

Порівняльний аналіз показує, що у 2023–2025 рр. ринок поступово переходить у фазу адаптивного відновлення. Основними драйверами цього процесу є:

- державна політика фінансової стабілізації, спрямована на посилення контролю НБУ за платоспроможністю страховиків;
- впровадження нової редакції Закону України “Про страхування” (2021 р.), адаптованої до принципів Solvency II;
- розвиток воєнного страхування у співпраці з EBRD, Aon, IMF (через створення механізму URGF – Ukraine Recovery and Reconstruction Guarantee Facility);
- цифровізація ринку (InsurTech), що сприяє зниженню витрат та підвищенню якості обслуговування клієнтів.

Структура страхових премій також зазнала змін: домінують короткострокові ризикові види (motor insurance, майнове, добровільне медичне), тоді як частка страхування життя залишається нижчою за 10 %. За оцінками ЛІСОУ, частка майнового страхування у 2025 р. перевищує 60 %, особистого – 20 %, відповідальності – 10 %, а спеціалізовані види (аграрне, медичне, військове) зростають завдяки державним програмам підтримки.

Важливою тенденцією є зміна структури споживання страхових послуг: населення орієнтується на короткотерміновий фінансовий захист, тоді як бізнес використовує страхування як інструмент управління ризиками логістики, виробництва і відновлення активів. Ця тенденція зумовлює підвищення фінансової культури та поступове розширення бази клієнтів.

Зменшення кількості компаній і посилення концентрації капіталу (індекс Герфіндаля–Гіршмана перевищує 0,10) свідчать про перехід до моделі помірно концентрованого ринку, де провідні п'ять компаній (ARX, UNIQA, PZU, VUSO, TAS) контролюють понад 65 % валових премій. Це підвищує фінансову стійкість сектора, але знижує рівень цінової конкуренції.

Підсумовуючи, можна зазначити, що у 2021–2025 роках страховий ринок України пройшов етап від кризи до стабілізації. Відновлення ключових показників, впровадження європейських стандартів регулювання та поява воєнного страхування як нового сегмента свідчать про трансформацію галузі у напрямі глибшої інтеграції до міжнародного фінансового простору.

Список використаних джерел

1. Базилевич В.Д. *Страхування: підручник*. К.: Знання, 2017. 526 с.
2. Залетов О.М. *Страхування: навч. посібник*. К.: Ліра-К, 2018. 432 с.
3. Козьменко О.В. *Сучасні тенденції розвитку страхового ринку України*. // Наук. вісн. МАУП. 2018. № 3. С. 37–45.
4. Національний банк України. *Огляд небанківського фінансового сектору (2023–2025)*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/nbfs-review>.
5. Ліга страхових організацій України (ЛІСОУ). *Щорічний огляд страхового ринку України – 2024/2025*. URL: <https://uainsur.com>.
6. Закон України «Про страхування» № 1909-IX від 18.11.2021 (нова ред.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>.
7. OECD. *Insurance Market Insights 2024*. Paris: OECD Publishing, 2024.
8. Geneva Association. *War Risk Insurance and Systemic Resilience*. Geneva, 2023.
9. EBRD & Aon. *Ukraine Recovery and Reconstruction Guarantee Facility (URGF)*. London, 2024.